

11. Штангей С. В. Стандартизація в системі післядипломної освіти як проблема педагогіки / С. В. Штангей // Scientific Journal. «ScienceRise». – 2015. – Т. 6. – № 5/11. – С. 31–36.

REFERENCES

1. *Zakon Ukrainy «Proosvitu» //Zahalnaseredniaosvita. Zbirnyknormatyvno-pravovykh dokumentiv.* [The Law of Ukraine "On Education", Secondary Education. Collection of legal documents]. Vol. 1, K.: JSC, "Nichlava 2003", pp. 42-72.
2. *Zakon Ukrainy "Pro profesiyni rozvutok" // Zakonodavstvo Ukrainy u sferi osvity ta profesiynogo rozvytku* [The Law of Ukraine "On the professional development of workers' // Legislation Ukraine in the field of education and training] Collection of legislation. K.: Parliamentary Publishing, 2013, pp. 262–270.
3. Zubko A.M. *Teoretyko-metodychni zasady pidvychnnia kvalifikacii pedagogichnykh pracivnykiv u systemi pisliadyplomnoi osvity.* [Theoretical and methodological basis for training teaching staff in the system of postgraduate education]. Kherson, ITTI, 2010, 168 p.
4. *Metodychni rekomendacii z rozroblenia galuzevykh standartiv vychoi osvity: kompetentisnyj pidchid. Ukladachi: V. L. Gulo, K. M. Levkivsiakij, L.O.Kotolovectainchi* [Methodical recommendations for the development of industry standards for higher education: competence approach], Institute of Innovative Technology and Education Science of Ukraine. K., 2013, 9 p.
5. Olijnyk V., Gravit V. *Problemy modernizatsiyi osvittnoyi diyalnosi u vyshchikh navchalnykh zakladakh pisliadyplomnoi pedagogichnoi osvity Ukrayiny* [Problems of modernization of educational activities in higher education in Ukraine]. Postgraduate education in Ukraine, 2012, Vol. 1, p. 15–17.
6. *Pro zatverdzenia kvalifikacynnykh charakterystyk profesij posad pedagogichnykh ta naukovopedagogichnykh pracivnykiv navchalnykh zakladiv. Nakaz Ministra osvity I nauky Ukrainy* [Of approval of qualifying characteristic positions of teachers and teaching staff of educational institutions. Command Ministry of Education and Science] Vol. 665. Available at: <http://www.osvita.ua/legislation/other/37302/>.
7. Sorochan T. M. *Rozvytok profesionalizmu kerivnykiv navchalnykh zakladiv u systemi pisliadyplomnoipedagogichnoi osvity* [The development of professional management of the leaders of educational institutions in the system of postgraduate education]: avtoref. dis. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04. Luhansk, 2005.
8. Skiba M. E., Kostogryz S.G, Krasilnikova G. V. *Monitoring yakosti osvity u vychomy navchalnomy zakladi* [Monitoring the quality of the educational process in higher education]. – Khmelnytsky: KNU, 2009, 219 p.
9. *Typovi navchalni plany ta anotovani program pidvychnnia kvalifikacii pedagogichnykh pracivnykiv* [Common curriculum and training programs annotated teaching staff of general secondary education]. K., Logos, 2005, 60p.]
10. Finikov T.V., Sharov A. I. *Vyshcha osvita Ukraine: licenzuvania ta akreditacia* [Higher education Ukraine: licensing and accreditation]. K.: Consortium for Enhancement of Education Management in Ukraine, 2006, 68 p.
11. Schangei S. V *Standartizacia v systemi pisliadyplomnoi osvity* [Standardization in the system of postgraduate education as a problem of pedagogy] Scientific Journal. "Science Rise", 2015, Vol. 6. 5/11, pp. 31–36.

УДК 005.336.2:006.013/377.8

СВІТЛАНА КРАВЕЦЬ

sveta.kindz@ukr.net

кандидат педагогічних наук,

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

м. Київ, пров. Віто-Литовський, 98

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У КОЛЕДЖАХ І ТЕХНІКУМАХ

Відзначено, що актуальність оновлення системи професійної освіти нині посилюється євроінтеграційними процесами задля підвищення показників інноваційно-інтелектуального поступу та соціально-економічного зростання України. З'ясовано, що основними інструментами змін моделей професійної освіти, орієнтованої на потреби соціальних партнерів і майбутніх фахівців, є професійні та освітні стандарти, що базуються на компетентностях. На основі вивчення різних підходів до стандартизації професійної освіти визначено, що векторами стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах є створення професійних стандартів, розроблення освітніх стандартів, навчання розробників стандартів. Охарактеризовано зміст базових категорій компетентнісного підходу: інтегральна компетентність, професійні компетентності, ключові компетентності. З'ясовано сутність понять «професійна освіта», «фахівець», «молодший спеціаліст». Узагальнено, що для

ефективного розроблення професійних стандартів як основного джерела інформації для розроблення освітніх стандартів професійної освіти за участю педагогів професійного навчання перспективними є напрями дослідження, пов'язані з обґрунтуванням методичних основ стандартизації професійної освіти молодших спеціалістів на основі компетентнісного підходу з урахуванням актуальних завдань системи професійної освіти, що уможливить забезпечення в різних галузях вітчизняної економіки еквівалентності професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах.

Ключові слова: стандартизація освіти, професійна підготовка, молодший спеціаліст, компетентність, професійні стандарти, освітні стандарти, педагоги професійного навчання.

СВЕТЛАНА КРАВЕЦЬ

кандидат педагогических наук,
Институт профессионально-технического образования НАПН Украины
г. Киев, проул. Вито-Литовский, 98

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД К СТАНДАРТИЗАЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ МЛАДШИХ СПЕЦИАЛИСТОВ У КОЛЛЕДЖАХ И ТЕХНИКУМАХ

Отмечено, что актуальность обновления системы профессионального образования в настоящее время усиливается евроинтеграционными процессами для повышения показателей инновационно-интеллектуального развития и социально-экономического роста Украины. Установлено, что основными инструментами изменений моделей профессионального образования, ориентированного на потребности социальных партнеров и будущих специалистов, есть профессиональные и образовательные стандарты, основанные на компетентностях. На основе изучения различных подходов к стандартизации профессионального образования определено, что векторами стандартизации профессиональной подготовки младших специалистов в колледжах и техникумах являются создание профессиональных стандартов, разработка образовательных стандартов, обучение разработчиков стандартов. Охарактеризовано содержание базовых категорий компетентностного подхода: интегральная компетентность, профессиональные компетентности, ключевые компетентности. Выяснено сущность понятий «профессиональное образование», «специалист», «младший специалист». Обобщено, что для эффективной разработки профессиональных стандартов как основного источника информации для разработки образовательных стандартов профессионального образования с участием педагогов профессионального обучения перспективными являются направления исследования, связанные с обоснованием методических основ стандартизации профессионального образования младших специалистов на основе компетентностного подхода с учетом актуальных задач системы профессионального образования, что позволит обеспечить в различных отраслях отечественной экономики эквивалентность профессиональной подготовки младших специалистов в колледжах и техникумах.

Ключевые слова: стандартизація освіти, професійна підготовка, молодший спеціаліст, компетентність, професійні стандарти, освітні стандарти, педагоги професійного навчання.

SVITLANA KRAVETS

Ph. D. in Pedagogy,
Institut of vocational education and training of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
Kyiv, Vito-Litovskiy, 98 Street

COMPETENCY-BASED APPROACH TO STANDARDIZATION OF JUNIOR SPECIALISTS' VOCATIONAL TRAINING IN COLLEGES AND TECHNICAL SCHOOLS

The urgency of vocational education modernization is being enhanced by European integration processes in order to increase the indicators of innovative and intellectual development as well as socioeconomic growth in Ukraine. It has been found out that the main tools for changing models of vocational education oriented toward the needs of social partners and future specialists are professional and educational standards based on competencies. The analysis of normative documents, methodological sources, analytical materials on the standardization of vocational education proves the need for

developing common approaches in order to standardize vocational education of junior specialists in colleges and technical schools. The aim of the article is to justify the main vectors of standardization of junior specialists' vocational training in colleges and technical schools grounded on competency-based approach in the area of their adjustment to professional standards and the national framework of qualifications. Based on the study of different approaches to standardization of vocational education, it has been determined that vectors of standardization of junior specialists' vocational training in colleges and technical schools are development of professional and educational standards and additional training for standards developers. The content of basic categories of competency-based approach such as integral competency, professional competencies, key competencies has been characterized; the essence of such concepts as vocational education, specialist, junior specialist has been defined. It has been proved that professional and key competencies should be reflected in methodological approaches to standardization of junior specialists' vocational training in colleges and technical schools. It has been generalized that in order to develop effective professional standards as the main source of information for the development of educational standards for vocational education with the participation of vocational education teachers, perspective directions for the research are those related to justification of methodical principles of standardization of junior specialists' vocational education grounded on competency-based approach, taking into account the actual tasks of vocational education, which will optimize vocational training of junior specialists for various economic fields in colleges and technical school in all regions.

Keywords: *education standardization, vocational training, junior specialists, competency, professional standards, educational standards, vocational education teachers.*

Нові погляди українського суспільства на якісний рівень національної освіти нині формуються у контексті світової відкритості організацій і країн Європейського Союзу до інтеграції та плідної співпраці задля підвищення показників інноваційно-інтелектуального поступу і соціально-економічного зростання України. Сучасна взаємодія суб'єктів ринкових відносин, детермінована інтернаціоналізацією, технологічними укладами, інноваційно-технологічним розвитком, посилює актуальність перегляду взаємозв'язків між освітою і ринком праці, керуючись потребами людини ХХІ ст., якими є: належний рівень сформованості компетентностей, володіння кількома кваліфікаціями у межах професії; здатність ефективно здійснювати комунікацію у мережному середовищі, взаємодіяти з іншими країнами та суб'єктами фахової діяльності, зберігаючи власну тотожність; прагнення постійно навчатись, визначаючи безперервний розвиток професійної компетентності істотною рисою способу життя, забезпечуючи цим особистісну конкурентоспроможність, гнучкість, мобільність, адаптацію, саморозвиток професіонала.

За таких обставин очевидно є потреба реформування системи професійної освіти, що передусім передбачає системне осучаснення законодавчої бази та регламентуючих нормативно-правових актів, реалізацію державних стратегій розвитку національної освіти й наближення її до світових стандартів якості, досягнення відповідності змісту вказаної освіти вимогам ринку праці. Основними інструментами нових моделей професійної освіти, зорієнтованої на потреби соціальних партнерів і майбутніх фахівців, є професійні й освітні стандарти, що базуються на компетентностях, які уможливають реальне впровадження компетентнісного підходу в реформах систем кваліфікацій та професійної освіти й забезпечують ефективні зміни у таких вимірах: змісті освіти; організації та методичному забезпеченні процесів навчання; оцінюванні результатів навчання; інституційному устрої та управлінні системами кваліфікацій та професійного розвитку [18].

Про необхідність методологічних змін з метою впровадження компетентнісного підходу у зміст професійної освіти заявлено у Національній стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року (розроблення та впровадження освітніх стандартів з професій широких кваліфікацій; розвантаження навчальних планів і програм за рахунок диференціації та інтеграції їх змісту тощо) [12], Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (освітні реформи визначають вектор відповідальності, тобто гарантують доступ громадян до високоякісної освіти, досягнення європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі) [13], Плані пріоритетних дій уряду до 2020 р. (для розвитку людського капіталу необхідною є реформа системи освіти: трансформація змісту освіти на основі компетентнісного підходу, створення сприятливих умов для підготовки на належному рівні конкурентоспроможних робітничих кадрів, здатних задовольнити вимоги сучасного ринку праці) [11], постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» [8], Плані заходів щодо впровадження

Національної рамки кваліфікацій на 2016–2020 рр. (окреслені завдання розробки кваліфікацій різних типів відповідно до Національної рамки кваліфікацій (НРК)) [9] та ін.

Якісне виконання стратегічних методологічних завдань, з одного боку, засвідчується діями державних органів щодо наближення змісту кваліфікацій вимогам ринку праці та змісту навчання потребам користувачів, а з іншого – ці процеси гальмуються й ускладнюються відсутністю нових законів України «Про освіту» і «Про професійну освіту» [13], орієнтацією на анахронічний зміст окремих кваліфікаційних характеристик з професій і спеціальностей, згідно з якими розробляються освітньо-кваліфікаційні вимоги до сучасного випускника.

За таких суперечностей упродовж останніх років розвиваються процеси стандартизації професійної освіти, супроводжуючись різними методиками розроблення освітніх стандартів, зокрема: у методичних рекомендаціях щодо розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти (ПТО) з конкретних професій на основі компетентнісного підходу [6] представлено модульно-компетентнісний підхід, який і реалізує переакцентацію сутності стандарту зі змісту на результати навчання, визначені у термінах професійних і ключових компетентностей в межах певного кваліфікаційного рівня відповідно до НРК; у методиці розроблення державних стандартів ПТО з конкретних робітничих професій [5] термінологія компетентнісного підходу представлена терміном «компетенція», а інші терміни вживаються у значеннях, визначених НРК; у методичних рекомендаціях щодо розроблення стандартів вищої освіти поняття «компетентність» є динамічною комбінацією знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти; у цьому контексті різновидами компетентностей визначено інтегральну компетентність, загальні, універсальні компетентності та спеціальні (фахові, предметні) компетентності [7]; у методичних рекомендаціях щодо розроблення освітніх програм обґрунтовано сучасний стан розуміння кваліфікаційних рівнів: «поняття «освітні рівні» (неповна, базова і повна вища освіта) і відповідні «освітньо-кваліфікаційні рівні» (молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст і магістр) вищої освіти, що визначалися Законом України «Про вищу освіту» (2002), який втратив чинність, відходять у минуле» [16].

За таких обставин очевидно, що в перспективі прийняття нового Закону України «Про професійну освіту» [13] може внести корективи у поняття «молодший спеціаліст» з наступним визначенням типів навчальних закладів, які можуть здійснювати професійну підготовку майбутніх фахівців відповідно до 5 рівня НРК. Враховуючи стан існуючої практики професійної підготовки молодших спеціалістів, розуміємо, що молодші спеціалісти можуть здобувати кваліфікацію фахівця 5 рівня НРК як у вищих професійних училищах в порядку ступеневої консолідації первинної професійної освіти з подальшими кваліфікаційними рівнями: кваліфікований робітник – молодший спеціаліст, так і в коледжах і технікумах.

Окремі завдання стосовно розроблення освітніх стандартів для фахівців 5 рівня НРК (в ПТО і вищій освіті) окреслені в Плані заходів щодо впровадження НРК на 2016–2020 рр.: розроблення та затвердження стандартів вищої освіти для всіх рівнів вищої освіти (5–8 рівні НРК); забезпечення надання підтримки вищим навчальним закладам під час розроблення програм різних рівнів вищої освіти, в т. ч. навчання їх розробників; розроблення/оновлення стандартів ПТО для кваліфікацій 5 рівня НРК та проведення навчання їх розробників [9].

Метою статті є обґрунтування основних векторів стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах на основі компетентнісного підходу у площині їх узгодження із професійними стандартами та національною системою кваліфікацій.

Суттєвою особливістю забезпечення якості стандартизації освіти є досягнення відповідності між рівнем кваліфікації випускників та вимогами ринку праці. Кваліфікація, у свою чергу, визначена у НРК як «офіційний результат оцінювання і визнання, який видається, коли уповноважений компетентний орган встановив, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами» [8]. Таким чином, зміст кваліфікацій визначають професійні та освітні стандарти.

Звертаючись до досвіду створення професійних стандартів і кваліфікацій у країнах з високорозвинутою економікою, узагальненого науковцями Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, особливо актуальними в умовах модернізації професійної освіти в Україні є принципові підходи до розроблення професійних стандартів:

- структура професійного стандарту будується на модульно-компетентнісному підході з орієнтацією на результат у конкретному виді професійної діяльності;
- основним методом формування змісту професійного стандарту є функціональний аналіз професійних та особистісних компетенцій, затребуваних на ринку праці, розподілених за кваліфікаційними рівнями і модулями (одиницями);
- основною функцією, що виконують професійні стандарти, є наближення сфери праці й сфери підготовки кадрів через встановлення нормативних вимог до знань, умінь, особистісних якостей;
- професійні стандарти є однією з найважливіших складових національних систем кваліфікацій і передумовою формування національної рамки кваліфікацій, адаптованої до європейської [15, с. 132–133].

Нині, звертаючись до репозитарію Інституту професійних кваліфікацій (<http://profstandart.org.ua/standarts?page=1>), 72 професійних стандарти, розроблені за багатоваріантними методиками, деякі з них формулюються як «паспорти професій» тощо, внесені до Національного реєстру.

За відсутності професійних стандартів для фахівців (молодших спеціалістів) порушується процедурність стандартизації: професійний стандарт за компетентностями – освітній стандарт на основі компетентнісного підходу. У такому разі при створенні освітніх стандартів необхідно орієнтуватись на кваліфікаційні характеристики фахівців, представлені у Державному класифікаторі професій (КП ДК 003:2010) [1].

Стурбованість уряду проблемами досягнення відповідності між рівнем кваліфікації випускників та вимогами ринку праці засвідчується прийняттям постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження професійних стандартів», в якій Міністерству соціальної політики України поставлено завдання розробити та до 1 липня 2017 р. затвердити методику розроблення професійних стандартів [10]. Виконання завдань цього документа є основою для визначення першого вектора стандартизації професійної освіти на основі компетентнісного підходу – розроблення професійних стандартів.

Наявність методики розроблення професійних стандартів слугуватиме: 1) вагомою підставою й рушієм швидкої заміни кваліфікаційних характеристик професійними стандартами як багатофункціональним документом, що визначає вимоги до професійних якостей особистості, спектр професійних і ключових компетенцій; 2) інформування Міністерством соціальної політики України про введення в дію професійних стандартів МОН України стане основою для розроблення освітніх стандартів на компетентнісній основі; 3) професійні стандарти стануть каталізаторами багатовимірних змін нормативно-правового поля щодо структури і функцій освітніх стандартів, організації навчально-виробничого процесу в професійних навчальних закладах різних типів і форм власності; змісту освіти; методичного забезпечення навчання; систем оцінювання результатів навчання; можливостей вибору траєкторії навчання, професійного розвитку впродовж життя тощо; 4) з метою проведення єдиної державної політики з точки зору інституціоналізації національної системи кваліфікацій професійні стандарти уможливають ефективну взаємодію сфери праці та сфери освіти; 5) розроблення й затвердження професійних стандартів приведе до поступової заміни розрядної системи рівнями кваліфікацій, які базуються на критеріях професійної діяльності та системи освіти і є основою НРК.

Водночас реформи в системі освіти перебувають в очікуванні конструктивних рішень уряду щодо узгодження механізмів створення методики професійних стандартів, їх розроблення та затвердження. Разом з тим виконання завдань Плану заходів щодо впровадження НРК на 2016–2020 рр. орієнтує на здійснення випереджувальних дій щодо розроблення науково-методичного супроводу стандартизації професійної освіти молодших спеціалістів у коледжах і технікумах.

Відтак другим вектором стандартизації професійної освіти на основі компетентнісного підходу є розроблення освітніх стандартів і програм згідно з зазначеним підходом і результатами навчання [9].

Провідна ідея концепції стандартизації професійної освіти молодших спеціалістів полягає в консолідації професійної первинної освіти з наступними (вищими) кваліфікаційними рівнями й стандартизації такого змісту й умов, які надають можливість поступово реалізовувати потенціал, запас здібностей, навичок і мотивацій суб'єктів навчання, самостійно обираючи для професійного розвитку гнучкі модуляризовані програми. У розвитку національної системи кваліфікацій стандартизація професійної освіти молодших спеціалістів має включати не тільки знання, уміння, навички, світогляд та громадянські і професійні якості майбутнього фахівця, а й передбачати

навчання з урахуванням перспектив розвитку науки, техніки, технологій і культури, особливості переходу національної економіки на шостий технологічний уклад, для якого характерне поширення інноваційно активних (високотехнологічних) підприємств із специфікою виробничих процесів.

Таким чином, очікувані результати від реалізації першого вектора стандартизації професійної освіти на основі компетентнісного підходу (розроблення професійних стандартів) мають суттєво вплинути на удосконалення системи управління розвитком людських ресурсів й підвищити якість праці за умов виконання завдань другого вектора – освітнього: розроблення і впровадження освітніх стандартів, що базуються на компетентностях, делегуючи у цих процесах відповідальність за зміст, навчання, добір форм і методів формування компетентностей педагогам.

У цьому контексті окреслюється ще один вектор у процесах стандартизації, заявлений у змісті завдань Плану заходів щодо впровадження НРК на 2016–2020 рр.: навчання розробників стандартів й програм професійної освіти [9], їхня готовність до реалізації законодавчих інновацій у системі професійної освіти.

Активне залучення педагогів до вирішення низки актуальних проблем з модернізації змісту підготовки майбутніх фахівців (розроблення інтегрованих моделей професійної підготовки, проектування педагогічних технологій, прогностичне бачення розвитку професійної освіти тощо) поступово веде до модифікації педагогічної діяльності стосовно поліфункціональності. Однак варто розділити погляди В. Кременя щодо консервативності освіти: «...У цьому її плюси й мінуси. Плюс у тому, що вона чинить спротив непередуманому реформуванню, а мінус – що й доцільні зміни здійснити важко. Потрібні скоординовані зусилля й послідовні дії всього суспільства протягом тривалого часу» [4].

Нові підходи до стандартизації професійної освіти поступово модифікують традиційно-ідеальні способи професійної підготовки на розширення функцій педагога у професійному полі, видозмінюючи ознаки його особистісної й професійної культури, скеровуючи на розвиток тих компетентностей, котрі проявляються в усвідомленій проектній діяльності обґрунтованим вибором оптимальних рішень серед їх багатоваріантності.

У вирішенні завдань щодо реалізації законодавчих інновацій у системі професійної освіти та у процесах стандартизації освіти педагоги професійного навчання здатні: забезпечувати міжгалузеву комунікацію (інтегрувати професії, здійснювати «метапереноси» із різних галузей знань й удосконалювати процеси у конкретній галузі); здійснювати управління проектами й процесами; проявляти міжкультурність і відкритість (знаходити способи вирішення проблеми на основі аналізу досвіду інших країн і культур і здійснювати найбільш доцільну їх інтеріоризацію); усвідомлювати результати діяльності на рефлексивній основі; бути мережною особистістю (масштабно використовувати інформаційно-комунікаційні технології); конструктивно працювати в команді, в тому числі й в умовах невизначеності, у швидкозмінюваних ситуаціях тощо [3].

Отже, у процесі реалізації сучасних стратегій стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів педагоги є генераторами оновлення й розвитку як системи професійної освіти загалом, так і потенціалу і життєвих планів усіх суб'єктів навчально-виховного процесу. Дієвість вищезгаданих векторів щодо розроблення інструментів досягнення відповідності змісту професійної освіти вимогам ринку праці забезпечується активною участю педагогічних кадрів у процесах генерування ідей й практичного втілення планових дій щодо вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців й вирішення назрілих проблем в освіті. В науковому вирішенні актуальних питань стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у технікумах і коледжах за визначеними векторами варто розуміти значення базових категорій, особливості їх практичного застосування.

У проекті Закону України «Про професійну освіту» поняття «професійна освіта» трактується як освітня система, що забезпечує здобуття особами професійних компетентностей та кваліфікацій 2–5 рівнів НРК. Важливими у цьому контексті є завдання професійної освіти: забезпечення реалізації конституційного права осіб на професійну освіту, набуття професійних кваліфікацій, професій (групи професій), спеціальностей відповідно до власних інтересів, здібностей та можливостей; реалізація права особи на вибір власної освітньої траєкторії, її зміни, впровадження принципу навчання впродовж життя; задоволення потреб (вимог) ринку праці у кадрах з професійною освітою; формування та розвиток в осіб професійних та ключових компетентностей, необхідних для трудової діяльності за певною професією (групою професій), спеціальністю; забезпечення конкурентоздатності та мобільності осіб на ринку праці; створення умов для професійного розвитку особистості шляхом реалізації права на отримання та/або визнання

професійних кваліфікацій. У цілісній системі професійної освіти підсистема забезпечення якості освіти включає: рівні професійної освіти; професійні та освітні кваліфікації; освітні програми; професійні стандарти, стандарти професійної освіти, кваліфікаційні характеристики [13].

Третій (вищий) рівень професійної освіти: освітні кваліфікації професійного спрямування відповідають 5 рівню НРК – сучасний молодший спеціаліст. Класифікація професій, спеціальностей, посад визначається Державним класифікатором професій за категоріями, серед яких фахівці – це особи, які здобули кваліфікацію за професією у галузях природознавчих, технічних і гуманітарних наук, що підтверджується дипломом чи іншим відповідним документом: молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста [1]. У практиці закладів професійної освіти рівні цієї освіти можуть бути об'єднаними наскрізними освітніми програмами, що забезпечують формування компетентностей, необхідних для реалізації навчання впродовж життя. Йдеться про наступність в оволодінні кваліфікаційними рівнями.

У виробленні єдиної політики стандартизації професійної освіти молодших спеціалістів особливо фокусується увага на основних категоріях компетентнісного підходу. Зокрема, інтегральна компетентність фахівця (5 рівень НРК) – це здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання в певній галузі професійної діяльності або в процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів відповідної науки і характеризується певною невизначеністю умов. Для відповідності кваліфікаційному 5 рівню фахівець має набути основних компетентностей: здатності особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості, які є і результатами навчання [8]. У такому разі очевидно, що кваліфікація фахівця на ринку праці має включати не тільки професійні знання, розуміння, уміння, а й розвиток тих цінностей та інших особистих якостей, які забезпечать йому належний рівень сформованості комунікації, автономності та відповідальності. Тому в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців необхідно формувати професійні і ключові компетентності, які постануть результатами навчання молодших спеціалістів у коледжах і технікумах. У нашому розумінні професійні компетентності – це здатність виконувати трудові функції у межах професії, окреслені професійним стандартом або кваліфікаційною характеристикою, з урахуванням перспектив розвитку науки, техніки, технологій та специфіки галузі виробництва.

У змісті Брюгського комюніке про зміцнення європейського співробітництва у сфері професійної освіти та навчання на період 2011–2020 рр. зазначено, що нині виникає потреба в наданні випускнику можливості набути знання, уміння й навички (компетентності), що є не тільки професійними. Це ширші компетентності – ключові – важливі для успішного життя, тому повинні бути створені умови для засвоєння цих компетентностей у професійній освіті [17]. Ми визначаємо цю точку зору особливо важливою у професійній підготовці сучасних молодших спеціалістів, оскільки постійне оновлення сфер професійної діяльності людини вимагає вмілого використання майбутнім фахівцем набутих у навчально-виховному процесі ключових компетентностей, які передбачають здатність до самонавчання, саморозвитку і самоадаптації, дають змогу особі розуміти ситуацію, досягати успіху у фаховій діяльності, набувати автономності та забезпечують ефективну міжособистісну взаємодію.

Висловлюємо переконання щодо достатності різноаспектних обґрунтувань професійних і ключових компетентностей у вітчизняній та світовій науці. Тож вважаємо, що базові категорії компетентнісного підходу (професійні і ключові компетентності) мають бути відображені у методологічних підходах до стандартизації професійної підготовки стандартів молодших спеціалістів у коледжах і технікумах.

Аналіз нормативних документів, методичних джерел, аналітичних матеріалів різних проектів стандартизації професійної освіти засвідчує необхідність вироблення єдиних підходів до стандартизації професійної освіти молодших спеціалістів у коледжах і технікумах, що стане основою для конструктивної переорієнтації змісту професійної освіти на компетентнісний підхід у контексті підтримки реформ системи кваліфікацій в Україні.

Задля ефективної реалізації запропонованих векторів стандартизації професійної підготовки молодших спеціалістів у коледжах і технікумах (професійні стандарти як основне джерело інформації для розроблення освітніх стандартів професійної освіти за участю педагогів) перспективні напрями дослідження пов'язуємо з обґрунтуванням методичних основ стандартизації професійної освіти молодших спеціалістів на основі компетентнісного підходу з урахуванням актуальних завдань сучасної системи професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний класифікатор «Класифікатор професій ДК 003:2010». – К., 2010.
2. Енциклопедія освіти; гол. ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Кравець С. Г. Проектна культура педагогів у реалізації сучасних стратегій стандартизації професійної освіти / С. Г. Кравець // Матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конференції, присвяченої 25-річчю НАПН України «Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, проблеми, перспективи» (м. Київ, Ірпінь, 27 квітня 2017 р.) / за заг. ред. В. О. Радкевич, Л. М. Петренко. – Павлоград: ІМА-прес, 2017. – С. 54–57.
4. Кремень В. Г. Освіта, особистість і соціальний поступ / В. Г. Кремень // Доповідь на VI Українсько-польському форумі «Освіта для сучасності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/777/>.
5. Про затвердження методики розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій: наказ Міністерства освіти і науки України № 511 від 15 травня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0832-13>.
6. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій на основі компетентнісного підходу: наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 522 від 26 квітня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-metodichnih-rekomendacii-shodo-rozroblenn-doc99436.html>.
7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 600 від 01 черв. 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5555>.
8. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: постанова Кабінету Міністрів України № 1341 від 23 листопада. 2011 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>.
9. Про затвердження плану заходів щодо впровадження Національної рамки кваліфікацій на 2016–2020 рр.: розпорядження Кабінету Міністрів України № 1077-р від 14 грудня 2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249663048>.
10. Про затвердження Порядку розроблення та затвердження професійних стандартів: постанова Кабінету Міністрів України № 373 від 31 травня 2017 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/373-2017-%D0%BF>.
11. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік: розпорядження Кабінету Міністрів України № 275 від 3 квітня 2017 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80>.
12. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: указ Президента України № 344/2013 від 25 червня 2013 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
13. Про професійну освіту: проект Закону України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.l1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc_1?pf3511=60247.
14. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: указ Президента України № 5/2015 від 12 січня 2015 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
15. Професійні стандарти і кваліфікації у країнах з високорозвинутою економікою / Л. П. Пуховська, А. О. Ворначев, С. В. Мельник, Ю. І. Кравець. – К.: «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 176 с.
16. Розроблення освітніх програм: методичні рекомендації / авт.: В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова; за ред. В. Г. Кременя. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.
17. The Bruges Communiqué on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011-2020 (7 December 2010) [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/vocational-policy/doc/brugescom_en.pdf.
18. Wesselink R., Biemans H., Gulikers, J., Mulder, M. (2017) Models and Principles for Designing Competence-based Curricula, Teaching, Learning and Assessment. In M. Mulder (Ed.), *Competence-based Vocational and Professional Education. Bridging the Worlds of Work and Education* (pp. 533–554). Bern: Springer International Publishing.

REFERENCES

1. *Derzhavnyi klasyfikator "Klasyfikator profesii DK 003:2010"* [State Classification Classification of Professions DK 003:2010], Kyiv, 2010.
2. *Entsyklopediia osvity* [Encyclopedia of Education], National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, V. H. Kremen (Editor-in-Chief), Kyiv, Yurinkom Inter, 2008. 1040 p.

3. Kravets S. H. *Proektna kultura pedahohiv u realizatsii suchasnykh stratehii standartyzatsii profesiinoi osvity* [Project-based Culture of Pedagogues in Realization of Modern Strategies of Vocational Education], Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference dedicated to the 25th anniversary of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine “Development of Professional Culture of Future Specialists: Challenges, Problems, Perspectives”, (Kyiv-Irpin, April 27, 2017) / V. O. Radkevych, L. M. Petrenko (Eds.), Pavlohrad, IMA-pres, 2017. P. 54–57.
4. Kremen V. H. *Osvita, osobystist i sotsialnyi postup* [Education, Personality and Social Progress]. Report at the Sixth Ukrainian-Polish Forum “Education for Modern Times”. Available at: <http://naps.gov.ua/ua/press/releases/777/>.
5. *Pro zatverdzhennia metodyky rozroblennia derzhavnykh standartiv profesiino-tekhnichnoi osvity z konkretnykh robitnychykh profesii* [About the Adoption of Methodology for Development of State Standards of Vocational Education on Specific Trades], The Decree of the Ministry of Education and Science No 511 as of May 15, 2013. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0832-13>.
6. *Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii shchodo rozroblennia derzhavnykh standartiv profesiino-tekhnichnoi osvity z konkretnykh robitnychykh profesii na osnovi kompetentnisnoho pidkhodu*. [About the Adoption of Methodological Recommendations for Development of State Standards of Vocational Education on Specific Trades Based on Competency-Based Approach], The Decree of the Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine No 522 as of April 26, 2012. Available at: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-metodichnih-rekomendacii-shodo-rozroblenn-doc99436.html>.
7. *Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii shchodo rozroblennia standartiv vyshchoi osvity* [About the Adoption of Methodological Recommendations for Development of Higher Education Standards], The Decree of the Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine No 600 as of June 1, 2016. Available at: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5555>.
8. *Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii* [About the Adoption of the National Framework of Qualifications], The Regulation of the Cabinet of Ministers of Ukraine No 1341 as of November 23, 2011. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>.
9. *Pro zatverdzhennia plany zakhodiv shchodo vprovadzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii na 2016 – 2020 rr* [About the Adoption of the Plan of Measures for Implmenting the National Framework of Qualifications), The Regulation of the Cabinet of Ministers of Ukraine No 1077-r as of December 14, 2016. Available at: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249663048>.
10. *Pro zatverdzhennia Poryadku rozroblennia ta zatverdzhennia profesiinykh standartiv* [About the Adoption of the Order of Development and Implementation of Professional Standards], The Regulation of the Cabinet of Ministers of Ukraine No 373 as of May 31, 2017. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/373-2017-%D0%BF>.
11. *Pro zatverdzhennia serednostrokovoho planu pryoritetnykh dii Uriadu do 2020 roku ta planu pryoritetnykh dii Uriadu na 2017 rik* [About the Adoption of the Medium-Term of Priority Actions of the Government till 2020 and the Plan of Priority Actions of the Government till 2017], The Regulation of the Cabinet of Ministers of Ukraine No 275 as of April 3, 2017. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80>.
12. *Pro Natsionalnu stratehiiu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku* [About the National Strategy for Education Development in Ukraine till 2021], The Decree of the President of Ukraine No 344/2013 as of June 25, 2013. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
13. *Pro profesiinu osvitu* [About Vocational Education], the Draft of the Law of Ukraine. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60247.
14. *Pro Stratehiiu staloho rozvytku “Ukraina – 2020”* [About the Strategy for Sustainable Development “Ukraine – 2020”], The Decree of the President of Ukraine No 5/2015 as of January 12, 2015. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
15. Pukhovska L. P., Vornachev A. O., Melnyk S. V., Kravets Yu. I. *Profesiini standarty i kvalifikatsii u krainakh z vysokorozvynutoiu ekonomikoiu* [Professional Standards and Qualifications in the Countries with Well-Developed Economy], Kyiv, NVP Polihrafsservis, 2014. 176 p.
16. Zakharchenko V. M., Luhovyi V. I., Rashkevych Yu. M., Talanova Zh. V. *Rozroblennia osvitnikh prohram. Metodychni rekomendatsiyyi* [Development of Educational Standards. Methodological Guidelines], Kyiv, DP NVTs “Pryorytety”, 2014. 120 p.
17. The Bruges Communiqué on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011-2020 (7 December 2010) Available at: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/vocational-policy/doc/brugescom_en.pdf.
18. Wesselink R., Biemans H., Gulikers, J., Mulder, M. Models and Principles for Designing Competence-based Curricula, Teaching, Learning and Assessment, Competence-based Vocational and Professional Education. Bridging the Worlds of Work and Education, 2017, pp. 533–554).